

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних інститутів та процесів

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СИСТЕМА ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія, Національна безпека»
Спеціальність 052 Політологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
політичних інститутів та процесів

Протокол № 5 від 1 грудня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Система оборони держави
Викладач (-і)	Ґеник Микола Антонович
Контактний телефон викладача	+380957898986
Е-mail викладача	mykola.genyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний та заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/2166
Консультації	Вівторок, 15.00-16.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є теорія та нормативна база в сфері захисту держави від військової агресії та різного типу загроз.</p> <p>Дисципліна “Система оборони держави” є нормативним компонентом освітньої програми підготовки фахівців з політології за освітнім рівнем «бакалавр». Курс складається з двох змістовних модулів. Перший - присвячений вивченню нормативно-правової бази оборони держави та структури і призначення Збройних Сил України. Другий – аналізу невійськових загроз безпеці держави та способів протидії.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою</u> викладання дисципліни є формування системних знань студентів у галузі оборони держави. Студент повинен засвоїти весь матеріал з курсу при допомозі поданих викладачем методичних рекомендацій, підготовлених семінарських занять, самостійної роботи, індивідуальної роботи, колоквиумів. Засвоїти важливі проблеми з курсу, вміти застосовувати набуті знання у практичній діяльності.</p> <p><i>Завдання:</i> ознайомити студентів з основами оборони держави.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен <i>знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – нормативно-правову базу в сфері оборони держави; - структуру військового управління, призначення і види Збройних Сил; – концептуальні підходи і методи аналізу військової політики і оборонного планування; <p><i>вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати на практиці набуті знання з курсу «Система оборони держави»; – орієнтуватися в проблемах військової політики, – вміти аналізувати військово-політичні процеси в Україні і світі. <p><u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є опанування студентами понятійно-категоріальним апаратом курсу «Система оборони держави»; усвідомлення взаємопов’язаності оборонної політики з іншими процесами в державі і на міжнародній арені; з’ясування основ формування воєнної доктрини і військової політики держави; вміння проаналізувати стратегію і тактику військових дій; структуру і функції видів Збройних Сил; озброїти студентів основами системного підходу до аналізу різного типу загроз безпеці; ознайомлення з науковим інструментарієм дослідження системи оборони.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p><u>Загальні компетентності:</u></p> <p>ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p><u>Фахові компетентності:</u></p> <p>СКО3. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати військово-політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.</p> <p>СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної теорії оборони держави у фаховій діяльності.</p>	

5. Організація навчання				
Обсяг навчальної дисципліни				
лекції	30 год			
семінарські заняття / практичні / лабораторні	30 год			
самостійна робота	120 год			
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
1	052 Політологія	1	Нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема	кількість год.			
	лекції	заняття	сам. роб.	
Тема 1. Вступ до курсу “Система оборони держави”	2	2	8	
Тема 2. Нормативно-правова база в сфері оборони держави	2	2	8	
Тема 3. Повноваження і функції центральних органів влади у сфері оборони	2	2	8	
Тема 4. Структура Збройних Сил України	2	2	8	
Тема 5. Комплектація Збройних Сил	2	2	8	
Тема 6. Система підготовки військових кадрів	2	2	8	
Тема 7. Міжнародні військові навчання і маневри в Україні і Східній Європі	2	2	8	
Тема 8. Військово-промисловий комплекс України	2	2	8	
Тема 9. Підготовка держави до оборони	2	2	8	
Тема 10. Стратегія і тактика військових дій	2	2	8	
Тема 11. Завдання і функції спеціальних служб України	2	2	8	
Тема 12. Занепад держави як екзистенціальна загроза	2	2	8	
Тема 13. Міжнародний тероризм в контексті загроз безпеці	2	2	8	
Тема 14. Захист держави в енергетичній сфері	2	2	8	
Тема 15. Захист держави в інформаційній сфері	2	2	8	
	ЗАГ:	30	30	120
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 50 балів; 2) написання контрольної письмової роботи – 10 балів; 3) виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру– 10 балів (з них 5 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення). 4) проходження тематичних тестів – 30 балів. Загальна кількість – 100 балів.			
	Оцінка в балах	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90-100	відмінно	A	зараховано	
80-89	добре	B		
70-79		C		
60-69		D		
50-59	задовільно	E		
26-49	незадовільно (з можливістю повторного)	FX	незараховано	

		складання)		
	1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F	
Вимоги до письмових робіт	<p>Виконання письмової роботи передбачає:</p> <p>1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль</p> <p>2) написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються з даної дисципліни.</p> <p>3) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: виявлення розуміння сутності понять і термінів; вміння структурувати основні принципи та методи дослідження; знання теоретичних засад, завдань, методів.</p> <p>Загальна кількість – 10 балів. Контрольна робота включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 теоретичні завдання (оцінюються по 5 балів кожне); <p>Структура оцінювання відповідей на розгорнуті запитання:</p> <p>1-4 б. – відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію про історичний період або одиничні конкретні факти.</p> <p>5-7 б. – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; студент демонструє знання окремих історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей або допускає значні помилки; не володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; узагальнення відсутні.</p> <p>8-12 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; студент розкриває історичний процес в рамках питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні.</p> <p>13-16 б. – відповідь структурована, містить або вступ або висновок; студент розкриває історичний процес в рамках конкретного питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей, проте допускає окремі помилки; володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій.</p> <p>18-20 б. – відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; студент повноцінно розкриває історичний процес в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей; на високому рівні володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; водночас робить узагальнення та висновки з питання, розуміє ширший контекст конкретних подій, усвідомлює їх роль і значення, демонструє</p>			

	<p>володіння науковою літературою з теми.</p> <p>Контрольна робота на стаціонарі виконується на передостанньому семінарському занятті. Здобувачі заочної форми повинні здати її в електронному вигляді у термін до 1 грудня.</p>
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо.</p> <p>Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки.</p> <p>Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 2 до 5 балів. При переведенні в бали в сумі можна набрати 50 балів.</p> <p>Виступи на семінарських заняттях оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали (5 балів) за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; – «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; – «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; – «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. <p>Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо. Вимоги до презентації по індивідуальній (самостійній) роботі; візуалізований характер,</p>

	гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю за умови повного виконання всіх видів роботи, передбачених програмою навчальної дисципліни. Належне виконання: 1) змісту питань планів семінарських занять. Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять. Вітається якісна підготовка візуалізованих презентацій для відповідей на семінарські питання. 2) індивідуальної роботи. 3) підсумкової контрольної роботи. Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю в грудні за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 26 і більше балів.
Підсумковий контроль	Підсумковий контроль рівня знань та успішності студентів передбачає виставлення підсумкової залікової оцінки. При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, самостійне опрацювання тем, виконання індивідуальних завдань, контрольних (тестових) робіт. Підсумкова оцінка виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на практичних заняттях, обговорення дискусійних питань, виконаних індивідуальних проектів та контрольних (тестових) завдань. Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Курс передбачає роботу в колективі. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та доповіді мають бути авторськими оригінальними.

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних 4 пристроїв). Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять Відвідування лекцій та семінарських занять для студентів є обов'язковим. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт –вівторок, 15.00 год. – 16.00 год.

Неформальна освіта: Можливе зарахування результатів неформальної освіти у відповідності з Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти: [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника \(Редакція 3\) \(введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.\)](#)

8. Рекомендована література

- <https://www.president.gov.ua> Президент України
<https://www.rada.gov.ua> Верховна Рада України
<https://www.rnbo.gov.ua> Рада національної безпеки і оборони
<https://www.mil.gov.ua> Міністерство оборони України
Закон України «Про оборону України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
Про Воєнну доктрину України // <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=648%2F2004#Text>
Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" // <https://fisu.gov.ua/download/activity/ukaz-strateg-nats-bezpeky.pdf>
Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України" // <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
- Луценко Ю. В. Поняття та зміст воєнної безпеки України у світлі сучасних викликів та загроз // Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць.- К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2019. - Вип. 137. – С. 33-46.
- Шевченко Ю. М. Аналіз Стратегічного огляду оборони та національної безпеки Франції 2017 у контексті нових викликів і загроз // Гілея.- 2018.- Вип. 133.- С. 294-297.
- Бабаєв Р. К. Главные угрозы направленные на национальную безопасность в современное время (Головні загрози спрямовані на національну безпеку в сучасний час) // Гілея.- 2018.- Вип. 131.- С. 356-360.
- Бірюков Д. С. Концептуалізація захисту критичної інфраструктури в сучасних безпекових дослідженнях // Гілея.- 2016.- Вип. 108.- С. 231-234.
- Вонсович О. С. Вплив політичної кризи в Україні на функціонування системи забезпечення національної безпеки // Гілея.- 2018.- Вип. 128.- С. 303-307.
- Вонсович О. С. Позитивні та негативні аспекти Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 рік // Гілея.- 2017.- Вип. 121.- С. 185-189.
- Вонсович О. С. Стратегічний оборонний бюлетень України до 2020 р.: аналітичні оцінки // Гілея.- 2016.- Вип. 110.- С. 369-373.
- Вонсович О. С. Стратегія національної безпеки США 2017 р.: нові підходи щодо боротьби із пріоритетними викликами та загрозами // Гілея.- 2018.- Вип. 129.- С. 332-335.
- Долженко О. О. Концептуальні засади та понятійно-категоріальне визначення «гібридної війни» в контексті загроз національній безпеці України // Гілея.- 2018.- Вип. 128.- С. 315-317.
- Андрійчук Т. Інструменти деліберативної демократії: можливості застосування у воєнний та повоєнний час в Україні // Політичні дослідження, 2023, № 1 (5), с. 48-67.
- Березовенко А. Російсько-українська війна в українському політичному дискурсі // Політичні дослідження, 2021, № 2, с. 97-110.
- Геник М. Методологічні проблеми міждисциплінарних досліджень миру // Політичні дослідження, 2021, № 1, с. 8-21.
- Дмитренко М. Цивілізаційні виклики сучасності в контексті концепцій перевлаштування світу // Політичні дослідження, 2021, № 2, с. 150-169.
- Сленський В. Православ'я в процесі політичних трансформацій посткомуністичного простору // Політичні дослідження, 2021, № 1, с. 123-141.
- Кондратенко О. Криза східного вектора зовнішньої політики України // Політичні дослідження, 2022, № 1 (3), с. 138-163.
- Кононенко Н. Легітимність влади: чинники детермінації у повоєнній Україні // Політичні

дослідження, 2023, № 1 (5), с. 68-86.

Овчар І. Інститут президента в умовах воєнного стану // Політичні дослідження, 2023, № 1 (5), с. 108-122.

Пашков В. Ядерне роззброєння як каталізатор українсько-американських відносин // Політичні дослідження, 2022, № 2 (4), с. 119-139.

Потапенко В., Павленко І., Нагірний В. Внутрішньополітичні загрози під час війни та у повоєнний час: пошук шляхів мінімізації // Політичні дослідження, 2023, № 2 (6), с.87-102.

Редькіна А. Українські національні інтереси й цінності: суспільне усвідомлення та переоцінка // Політичні дослідження, 2023, № 1 (5), с. 144-162.

Романова В., Умланд А. Відносини по лінії центр-периферія в Україні: ресурси підвищення стійкості держави // Політичні дослідження, 2023, № 2 (6), с. 103-122.

Рябчук М. Називаючи речі своїми іменами. Російська пропагандистська риторика як вірогідний доказ геноцидних намірів // Політичні дослідження, 2023, № 2 (6), с.146-161.

Смолянук В. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності // Політичні дослідження, 2021, № 1, с. 163-186.

Kennedy P. The Rise and Fall of the Great Powers. Economic Change and the Military Conflict from 1500 to 2000. – London: Fontana Press, 1989. – 898 p.

Les Nouvelles Relations Internationales. Pratiques et théories / Sous la direction de Marie-Claude Smouts / Références inédites.– Paris: Presses de Sciences Po, 1998.– 410 p.

Stosunki międzynarodowe / Praca zbiorowa pod red. Włodzimierza Malendowskiego i Czesława Mojsiewiczza.– Wrocław: Atla2, 2000.– 648 s.

Stosunki międzynarodowe. Geneza, struktura, dynamika / Pod redakcją naukową Edwarda Halizaka i Romana Kuźniara. – Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2000.– 587 s.

Микола Генік,
доцент кафедри
політичних інститутів та процесів